

HHS

1. Collega Hoek heeft in periode 6 voor de liefhebbers op maandagmorgen om 9.00 uur uit Thomas Watson, *A Body of Divinity* gelezen. We zullen zien hoe we dit na de vakantie weer op kunnen pakken.
2. Afgelopen zaterdagmiddag 25 juni was de **open dag** van het Hersteld Hervormd Seminarie aan de VU in Amsterdam. Na de middag stroomde de centrale hal van het hoofdgebouw vol met studenten, docenten, familie van studenten, gemeenteleden en kerkenraadsleden om een blik binnen de opleiding te werpen.

De opening vond plaats in de grote collegezaal in de centrale hal van het hoofdgebouw, bekend als de 'viskom.' Na de opening door de rector W. van Vlastuin sprak decaan Janse warme woorden van welkom vanuit de faculteit waarbij hij benadrukte hoe theologie tot de 'ziel' van de samenleving behoort.

Na de opening volgde er een programma dat in samenspraak met de studentenraad was ontwikkeld. Er waren drie rondes met workshops waarbij de meeste docenten van het seminarie een mini-college over hun vak hebben gegeven. Zo werden de bezoekers bijgepraat over de biecht, vroomheid, het beroep op de Schrift in de ethiek, Latijn, hervormd-zijn of de roeping van een profeet. Ook was er de mogelijkheid om een rondleiding te krijgen, kennis te maken met de zorg voor mondelinge en persoonlijke vaardigheden, of een overzicht te ontvangen van de structuur van het seminarie.

Het was een zeer geslaagde dag die werd bezocht door ruim tweehonderd gasten. Kortom, voor herhaling vatbaar.

3. In de laatste jaarlijkse ontmoeting tussen commissie opleiding en vorming, commissie toelating en de docenten kwam naar voren dat de commissie toelating behoefte heeft aan meer contact met de studenten. Uit de studentenenquête was hetzelfde gebleken van de kant van de studenten. Dit heeft erin geresulteerd dat er besloten is om voor het **vicariaat** een extra ontmoeting te hebben van de commissie toelating en de toekomstige vicaris. Dit sluit ook aan bij de verplaatsing van het vicariaat naar periode 3 en 4, zodat het vicariaat niet na de winterperiode plaatsheeft, maar middenin de periode dat allerlei activiteiten in de gemeente draaien. Het is de bedoeling dat dit gesprek niet geconcentreerd is op de preek, maar een diepere persoonlijke kennismaking is. Tevens kan er dan een beperkt preekconsent voor het vicariaat worden gegeven. Een en ander zal nog wel nader worden uitgewerkt en toegelicht vanuit de commissie toelating.
4. In de brede gereformeerde wereld zijn tal van ontwikkelingen gaande.
  - a. In de eerste plaats heeft de **Gereformeerde Theologische Universiteit** de contouren voor haar vormgeving in besloten kring gepresenteerd. Er is de afgelopen maanden veel nagedacht over het curriculum, de raad van bestuur, de financiën, de vestigingsplaats, etc.
  - b. In de tweede plaats is vorig jaar een **Herman Bavinck Centre for Evangelical and Reformed Theology** opgericht dat aan de VU is verbonden. De bedoeling is

dat dit min of meer een aparte route aan de VU wordt, met in ieder geval een eigen programma in de master (1 of 2 jaar), met de mogelijkheid om een PhD-programma te volgen. De opening van dit centrum heeft plaatsgevonden op 17 juni.

- c. Ten derde is **Puritan Reformed Theological Seminary** in Grand Rapids bezig om accreditatie voor een PhD programma te verkrijgen. Nadat men in 2014 accreditatie voor de bachelor en de master heeft verkregen, is men nu bezig om ook het promoveren mogelijk te maken. Mensen als prof. Neele en Richard Muller zullen zich hiervoor in gaan zetten. Inmiddels hebben we al wat samenwerking. Prof. David Murray van PRTS bereidt bij mij een dissertatie voor over Matthew Henry en samen met prof. Neele begeleid ik enkele Edwards-onderzoeken.
  - d. In de vierde plaats kan de eenmalige **Owen-conferentie** worden genoemd die 29 augustus-2 september mede vanuit het HHS wordt georganiseerd aan de Theologische Universiteit van Apeldoorn.
5. Ten aanzien van **Latijn** is er een grote verandering op komst. Het wordt vanaf volgend cursusjaar voor HHS-studenten een curriculair MA-vak van 12 ECTS. Even alle feiten op een rijtje: Het is een sectorvak dat in periode 1 en 2 gegeven wordt. PThU-studenten kunnen dit vak als BA-vak kiezen in hun vrije ruimte. Het is verplicht voor iedere student aan het HHS die kerkelijk examen wil afleggen en geen Latijn op eindexamenniveau heeft. 9 Ects worden gevuld door grammatica-onderwijs met enkele teksten; 3 ects worden gevuld voor alleen teksten lezen onder leiding van dr. G. van Klinken. Verdere vragen kun je stellen aan onze docent M.W. Muilwijk
  6. We kregen onlangs een mail van broeder Marius Timmermans over de geestelijke en theologische nood in **Duitsland** waarin hij een vraag aan het hart van theologiestudenten neerlegt: 'Steeds bereiken mij berichten dat er werkelijk een chronisch gebrek is in Duitsland aan (jonge) predikanten en/ of evangelisten die Gods Woord in zijn ernstig evenwicht van wet en evangelie, zegen en vloek eerlijk verkondigen. Dirk Noll is jarenlang reizende pfarrer geweest en heeft kleine gemeenten gesticht in Worms en Frankfurt. Door een ingrijpende operatie aan zijn stembanden gaat dat niet langer. Hij vertaalt nu dagelijks Puriteinse werken in het Duits. Ook hij geeft, net als de mensen van Voice of Hope in Gummersbach steeds aan dat er schreeuwend gebrek is aan zuiver gereformeerd Calvinistisch onderwijs. Overigens wil ik graag dit najaar starten met gemeente avonden te beleggen in het Siegerland, Wittgenstein etc. maar ik ben 73 en niet zo bijdehand. Zouden er onder uw studenten geen mannen zijn die in het land van Luther willen gaan verkondigen dat De Heere goed is voor een slecht mens?'

Studentenraad

Voorzitter: Jan Willem Bonenberg (tweedejaars master): jw.bonenberg@gmail.com

Secretaris: Thomas Bakker (eerstejaars master): bakker-thomas@hotmail.com

Lid: Erik van der Sluys (eerstejaars bachelor): erikvandersluys@hotmail.com

Lid: Eelco Verhelst (tweedejaars bachelor): eelco_verhelst@hotmail.com

Lid: Eimert Haakmeester (derdejaars bachelor): ejhaakmeester@gmail.com

Lid: Arjan Kazen (derdejaars master): arjankazen@hotmail.com

Het emailadres van de studentenraad is: studentenraadhhs@gmail.com. Deze vermelding is een uitnodiging om bijzonderheden aan de vertegenwoordiger van je jaargroep te laten weten of via de centrale mail aan te slingeren.

Een impressie uit de hervormd-gereformeerd traditie: ds. G. Boer

Wijlen ds. G. Boer was in de hervormd-gereformeerde beweging een begrip. Hij nam er een belangrijke plaats in, zijn prediking heeft veel sporen getrokken en in alles blijkt de diepe theologische en geestelijke bezinning in zijn werk. Het is de moeite waard om als student zijn werken en verhandelingen te lezen. Je wordt er ongetwijfeld door gevormd.

Bij dit laatste heb je inmiddels een belangrijk boek ter beschikking. In april werd een prachtige bundel met verzameld werk van wijlen ds. G. Boer (1913-1973) gepresenteerd onder de titel *Tijdbetrokken vreemdelingschap. Verzameld werk van Ds. G. Boer*.

In het boek komen verschillende preken voor. Het viel mij bij het lezen van deze preken hoezeer deze zijn gestempeld door de toepassing van het Woord. Je merkt dat ds. Boer zich voortdurend de vraag heeft gesteld wat de betreffende tekst voor ons te zeggen heeft. En dan borrelen de toepassingen zomaar naar boven. Toepassingen waarin ons een confronterende spiegel wordt voorgehouden of waarin de troost van het evangelie breed wordt uitgestald. Ook toepassingen waarin woorden worden gevonden om de aanvechting te benoemen, uit te laten komen hoe de werkzaamheden van de ziel zich voltrekken of hoe de vrede met God wordt ervaren.

Dit zijn diep bevindelijke preken waarin het hart van rechtvaardiging en verzoening krachtig klopt, waarbij Boer ook oog had voor de vervulling met de Heilige Geest. Ds. Boer liet de persoonlijke verzoening functioneren in het kader van het verbond zonder dat er een moment sprake is van verbondsautomatisme, maar waarbij het verbond de dragende grond blijkt te zijn van het leven van het geloof. Het is zeldzaam hoe hij de kaders van het verbond weet te combineren met de aandacht voor de werkzaamheden van de Heilige Geest in ons hart.

We kunnen gerust zeggen dat in deze preken het beste van Reformatie en Nadere Reformatie doorklinkt. Overigens betekenen deze geestelijke grondtonen niet dat hij geen had voor de concrete gehoorzaamheid aan Gods geboden in het leven van alledag of het conflict dat we ervaren met de cultuur waarin we leven.

Deze bundel bevat niet alleen preken van deze ex-voorzitter van de Gereformeerde Bond, maar ook verhandelingen en studies van zijn hand. Tijdens zijn werk in de synode kreeg hij te maken met vragen rondom de verzoening en nam hij deel aan een commissie die een rapport daarover voorbereide. Het werk van ds. Boer is thans opnieuw beschikbaar gekomen in deze bundel. In lijn met Schrift en traditie leidt hij ons binnen in het geheim van de verzoening door voldoening, terwijl hij ook duidelijk maakt dat het leven uit de verzoening geen statisch gebeuren is, maar dat er sprake is van een dagelijkse beweging van God tussen toorn en genade, de dagelijkse rechtvaardiging.

Boer heeft ook een preken-serie gehouden over Genesis 1. Deze verzameling preken over de schepping is ook in deze bundel aan te treffen. Tal van aspecten lichten hierin op. De Schriften gaan open ten aanzien van het werk van de Geest in de schepping, de relatie tot de Middelaar van de schepping, de volkerenwereld, de taal, het huwelijk, gezinsvorming, de cultuuropdracht, tal van vragen omtrent de verhouding van geloof en wetenschap passeren de revue. Kortom, preken-serie die nog altijd aansluit bij de actualiteit van elke dag.

Bekend is ook een briefwisseling tussen ds. Boer en professor Berkhof waarin de vraag aan de orde komt hoe er moet worden gepreekt. Professor Berkhof was van mening dat de moderne secularisatie erom vroeg om meer de godsvraag te benadrukken dan de vraag hoe wij aan een genadige God komen. Ds. Boer maakte daarop duidelijk dat het hier niet om twee gescheiden aspecten van Gods openbaring ging, zodat de vraag naar de verzoening nooit buiten de verkondiging kan blijven.

In deze briefwisseling valt op dat ds. Boer echt naar professor Berkhof luisterde en niet met goedkope doodoeners kwam. Professor Berkhof heeft ds. Boer in deze houding ook serieus genomen, zodat er een echte gedachtewisseling tot stand kwam waarin men niet alleen maar langs elkaar heen praatte. Wat mij betreft, een hoogstaande gedachtewisseling waarin de theologische kwaliteiten van ds. Boer ook tot uitdrukking kwamen.

Op een vergelijkbare manier is ds. Boer ook het gesprek aangegaan met professor Van Ruler naar aanleiding van zijn verhandeling Ultra-gereformeerd en vrijzinnig. Van Ruler betoogde hierin dat de dwalingen van de ultra-orthodoxie erger waren dan de dwalingen van de vrijzinnigheid. Zo ging hij ondermeer in op de verwaarlozing van de heilshistorie ten gunste van de heilsorde, de logica van de predestinatie, de verabsolutering van het zondaar-zijn van de mens, de verheerlijking van de twijfel en de gevoelscultuur. Boer repliceerde met een artikel over de naturalisering van de zonde.

Dat hij de confrontatie met de moderne tijdgeest en de moderne theologie niet schuwde, blijkt ook uit zijn verhandeling over het Schriftgezag waarin hij vooral de correlatiegedachte van prof. Berkhouwer aan de orde stelde. Een vraag die nog steeds aan de orde is, is de vraag of we uit moeten gaan van het formele gezag van de Schrift, of dat we meer nadruk moeten leggen op het inhoudelijke gezag van Gods Woord, wordt ook door ds. Boer behandeld.

In dit klimaat onderstreepte hij de waarde van het gereformeerde belijden. Treffend is zijn benadering waarin hij duidelijk maakt dat de Dordtse Leerregels gelezen moeten worden in het licht van het belijden van vroege kerk, de Heidelbergse Catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis en niet andersom.

Deze bundel heeft nog meer te bieden. Boer dacht na over de vervulling met Heilige Geest, de doop met de Geest, de gaven van de Geest en geloofsgroei door de Heilige Geest. We komen een artikel tegen waarin hij uit laat komen hoe de prediking in het kader van het verbond functioneert. Hij ging ook in op de vraag of de prediking vernieuwing behoeft.

In dit alles wat ds. Boer een man van de kerk. Dat blijkt ook zijn nagelaten publicaties. Hij schreef over de verhouding van Woord en kerk, de eenheid van de kerk en de vereniging van kerken. Een lezing die hij voor het contactorgaan van de gereformeerde gezindte hield over het vraagstuk van de kerk is ook in deze bundel opgenomen.

Goede wijn behoeft geen krans. Dat geldt zeker van dit werk. We kunnen niet volstaan met het herhalen van ds. Boer, maar hij laat ons wel voluit zien hoe het gezag van de Schrift in de diepte van de mensenziel functioneert, de branding van de cultuur ten spijt. Zo worden hart en hoofd gevoed. Ten zeerste aanbevolen!

Antidotum tegen Schriftkritiek; Josh McDowell

In zijn jonge jaren zag Josh McDowell zichzelf als agnost die geen bijzondere waarde hechtte aan het christelijk geloof. Dit veranderde echter toen hij werd uitgedaagd om de claims van het christelijk geloof te onderzoeken. Aanvankelijk werd hij alleen intellectueel overtuigd van de absolute betrouwbaarheid van de Bijbel en daarna mocht hij zich ook innerlijk gewonnen geven aan het getuigenis van de Schrift. Dit bracht hem tot tal van publicaties over zijn grote ontdekking. Hij was betrokken bij meer dan honderd boeken waarvan er wereldwijd meer dan 40 miljoen zijn gedrukt.

McDowell schreef ook romans ed. In dit artikel vraag ik aandacht voor zijn boeken over het gezag van de Bijbel *Evidence that demands a verdict*. Een vereenvoudigde versie hiervan is: *Is de Bijbel echt waar? Een dialoog over scepticisme, bewijs en waarheid*.

Josh McDowell blijkt helemaal op de hoogte te zijn van de actuele stand van zaken in het Bijbelonderzoek. Zo kent hij de nieuwste kritiek op de betrouwbaarheid van de Schrift en ook de nieuwste verhandelingen die ingaan op de historische betrouwbaarheid van Gods Woord. Een aantal aspecten van zijn boodschap

1. McDowell maakt duidelijk dat de boodschap van het christelijk geloof niet ontleend is aan de heidense mythologie over gestorven en opgestane goden, maar dat het andersom ligt. Als het gaat om het geloof in de opstanding van het lichaam is het christelijk geloof uniek. Pas na de christelijke boodschap heeft deze boodschap zich in heidense religies verspreid.
2. De Hebreeuwse Bijbelboeken werden vastgesteld tussen 400-150 voor Christus. Dat betekent dat de nieuwtestamentische christenen uitgingen van een vastgestelde canon van het Oude Testament.
3. De boeken van het Nieuwe Testament zijn geschreven voor het jaar 80 na Christus, ver voordat (gnostische) boeken zoals het evangelie van Thomas werden geschreven.
4. De boeken van het Nieuwe Testament zijn historisch verbluffend betrouwbaar. Lukas blijkt een eerste klas historicus te zijn. Zo noemt hij in Handelingen minstens 84 feiten die historisch heel precies blijken te zijn. Feiten die hij noemt, blijken vaak achteraf veel beter te kloppen dan aanvankelijk werd gedacht.
5. Er is geen enkele reden om aan de historische betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament te twifelen. Dit spreekt des te meer als we ons realiseren dat we niet twifelen aan de historische betrouwbaarheid van klassieke geschriften waarvan de bekende handschriften soms meer dan duizend jaar jonger zijn dan de datering van het geschrift zelf. Van de Ilias zijn 643 handschriften bekend, terwijl van het Nieuwe Testament duizenden handschriften bekend zijn.

De historische betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament blijkt ook uit het gegeven dat de Schrift is geschreven door ooggetuigen die zich beroepen op de feiten. Met andere woorden: zij

nodigen hun hoorders uit om kritiek te leveren op de presentatie van de feiten (vgl. Hand. 26:24-26).

6. Volgens Bart Ehrman zijn er wel 300.000-400.000 varianten in de handschriften van de tekst van het Nieuwe Testament op een totaal van 138.000 woorden. Ten eerste bevestigt dit het grote aantal handschriften van het Nieuwe Testament. Ten tweede is 75% van deze verschillen toe te schrijven aan spellingsverschillen, bijvoorbeeld tussen Johannes of Johanes. Een groot deel van de varianten betreft ook varianten als d.n.gen, di.gen, din.en, ding.n. Daarnaast kan het voorkomen dat er wel eens uw wordt afgewisseld met onze. Betekent dit een inhoudelijk verschil? Neen. Conclusie, 0% van de verschillen raakt de inhoud van de Bijbelse boodschap.

7. De apostelen waren zich bewust van hun positie en de leiding van de Heilige Geest (1 Kor. 2:13, 14:37, 1 Thes. 2:13). Van meet af heeft men zich in de kerk georiënteerd op de canonieke geschriften. Daarom was de officiële kerkelijke vaststelling geen geforceerde gebeurtenis, maar een erkenning van het reeds bestaande gezag van deze Bijbelboeken.

Het was voor mij een vreugdevolle ervaring om deze dingen te lezen. Op een frisse en sprankelende manier krijg je zo een nieuwe zekerheid omtrent het spreken van de levende God. Derhalve, warm aanbevolen!

Bavinck over theologie

"Onder de verschillende wetenschappen is het echter de theologie, welke meer opzettelijk met deze mysteriën van het menselijke leven zich heeft bezig te houden. Zij heeft de heerlijke taak, om ons den weg niet alleen *door* het leven, maar ook *uit* dit leven te wijzen, om ons onder de wisselingen van het lot en in de ure van het sterven zekerheid te verschaffen van de dingen, die onbeweeglijk zijn. Zij moet ons doen rusten als in de armen Gods. Eene theologie moet haar recht en hare waarheid bewijzen, ja ook op het gebied der wetenschap, maar meer en krachtiger nog te midden van de ontzettende werkelijkheid van het leven, aan krank- en sterfbed, in ellende en smart, in nood en dood, aan het met schuld beladen geweten, aan het naar verzoening en vrede dorstende hart. Indien zij tegenover deze toestanden machteloos en troosteloos staat, is zij de plaats niet waard, welke zij in den kring der wetenschappen beslaat (...) Theologie moet medicijn verschaffen voor de krankheid van de ziel. Ze moet kunnen zeggen, hoe en in welken weg wij verlost kunnen worden van onze schuld, verzoend kunnen worden met God, lijdzaamheid en hope kunnen hebben te midden van de smarten des levens, en juichensstof kunnen vinden in het aangezicht van de dood. Een theologie, die om al deze dingen zich niet bekommert en haar tijd en kracht uitsluitend wijdt aan geleerde onderzoekingen van kritische- en historische aard, is den naam van theologie niet waard. Een theoloog, die van alle vraagstukken zijner wetenschap volkomen op de hoogte is, maar aan krank- en sterfbed verlegen staat en geen antwoord weet op de vragen van een arm, verloren zondaarshart, is zijn naam en zijne bediening onwaardig', *De zekerheid des geloofs* (Kampen 1903), 18-20.

Geestelijke lessen van Kenneth MacRae

Op zondagmorgen lees ik momenteel graag in het dagboek van Kenneth MacRae (1912-1963), een bekende Schotse voorganger. De warmte van de Schotse spiritualiteit spreekt mij altijd weer aan en het is menig keer een middel om in een geestelijke grondhouding te komen als voorbereiding op de erediensten van die dag. Lezen in het dagboek van MacRae geeft een doorkijkje in de praktijk van het predikantsleven waarin ‘unction’ (zalving met de Heilige Geest) een belangrijke grondtoon is, evenals het verlangen naar ‘affection’ en ‘liberty.’ Ik wil jullie graag laten delen:

‘If the singing is heartless it makes me heartless; if it is time and measure, as at Perth, it makes me long to get away from the building; if it is slow, reverential, yet withal hearty, as at Resolis, it makes me promise my soul ‘a good time here.’

‘Have today experience the blessedness of that plan which I found myself constrained to adopt last sessions – that of devoting five minutes of every hour of home study to reading some book dealing with spiritual matters (...) Today I have been a good deal exercised with a question which presented itself as the outcome of observing the high standard of Christian life required by Spurgeon of the believer. This is a feature characteristic of the more modern English writers. I find that the great men of the North laid claim to nothing save their own sinfulness and the efficacy of Christ’s sacrifice. This comforts me whereas these English writers make me despair. Perhaps it is merely another illustration of the difference in national temperament.’

‘After all it is folly always to shrink from the battle. There are some things worth fighting for. Had the leaders of our church not fought and endured much bitterness in 1900 there would be no Free Church today.’

‘But night was the time of the full cup for my soul. Because my discourse was a new one I was afraid I would be slow and hesitating with it, but never had I more liberty (...) All day long has my pride been feeding itself upon its memories of yesterday as if I, a frail vessel of clay, had anything to do with it at all. And it is always so with me. I am continually taking to myself the glory which pertains unto the Most High because of what He has done in me, this miracle of opening my stammering lips to give utterance to the Gospel (...) Oh pride, pride, would that I could kill you! (...) It was good for me to pay that visit tonight. I felt so drawn to that godly, affectionate old woman that it was not in the same state of coldness I left as had been mine on entry. Such a visit I feel to be a good preparation for a profitable Sabbath. Let me take notice of this: Ere I went I prayed with some measure of earnestness that my visit might be unto my spiritual quickening – and as I prayed so it was.’

‘I plainly see that I must give more time to prayer and devotional reading, and I must forthwith arrange a scheme which shall do justice to my studies and at the same time allow me to give an hour to the Lord in mornings (...) I am beginning to think that the reason for my inability and lack of power in prayer is that I have lost sight of the holiness of God. I do not estimate it a serious matter to enter in before Him, and so there is not sense of awe upon me, nor of the reality of the solemn thing I am performing. How then is this to be rectified? Evidently the remedy must lie in the deepening of my sense of the majesty of God, but how this is to be accomplished, as yet I see not.’

Tot slot

Heb goede zomermaanden, geniet van een welverdiende rust na een periode van hard werken en laat het een periode zijn om hart en hoofd extra te voeden.

jullie W. van Vlastuin